

Stockholm den 20 maj 2016

Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (SOU 2015:91)*Sammanfattande synpunkter*

Biblioteksväsendet spelar en betydelsefull roll för Medie- och informationskunnighet, att minska de digitala klyftorna, samt att sprida forskningsresultat och innovationer. Med rätt förutsättningar kan bibliotekens resurser och kompetens användas än bättre för att utnyttja digitaliseringens möjligheter.

Svensk biblioteksförning ställer sig bakom utredningens förslag avseende:

-Tillsättandet av en utredning i syfte att ta fram ett förslag för organisering av det nationella främjandearbetet och det kontinuerliga statliga engagemanget.

-Tillsättandet av en utredning i syfte att göra en kartläggning över digitaliseringsförsvårande lagstiftning i samhället.

-Inrättandet av ett nationellt kompetenscenter kring metoder för insamling, analys och nyttiggörande av stora datamängder.

Svensk biblioteksförning väljer att inte yttra sig över utredningens övriga förslag.

Allmänt

Utredningen beskriver på ett gediget sätt digitaliseringens påverkan för individen och behoven av digital kompetens i arbetslivet, privatlivet samt samhällslivet. Vi delar helt utredningens beskrivning av vikten av digital kompetens och att det är centralt för att människor ska kunna tillgodogöra sig kunskap, utbildning och delta fullt ut i samhället.

För alla de perspektiv som utredningen lyfter fram, ekonomi, arbete, värderingar samt säkerhet, spelar biblioteken en avgörande roll. Biblioteken är med sin infrastruktur en institution som är spridd över hela landet och de bedriver ett omfattande arbete för att

rusta människor för att kunna utnyttja digitaliseringens möjligheter samt utjämna de digitala klyftor som idag finns. Biblioteken säkerställer tillgången till kostnadsfri information för alla och har ett lagstadgat uppdrag att ”verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande, och delaktighet i kulturlivet”. Tillsammans bildar folk- och skolbibliotek, forsknings- och högskolebibliotek, sjukhus- och fängelsebibliotek samt special- och myndighetsbibliotek ett rikstäckande nätverk med 4000 institutioner som på olika sätt arbetar med att möta det ökade behovet av medie- och informationskunnighet hos hela befolkningen. Det här lyfts särskilt fram i rapporten ”Medie- och informationskunnighet – en forskningsantologi” (Svensk biblioteksforening 2014).

Landets skolbibliotek arbetar med att rusta elever i grund- och gymnasieskolan i medie- och informationskunnighet, MIK, bland annat inom källkritik, säkerhet och förmågan att använda digitala verktyg i utbildningen. Forskningen visar att bemannade skolbibliotek gör att läsning och läsförståelsen ökar och resultaten förbättras. MIK och skolbibliotekens roll lyfts särskilt fram i de förslag till förändrade läro-, kurs- och ämnesplaner som Skolverket nyligen tagit fram. Regeringen har också nyligen fattat beslut om en särskild satsning på ökad bemanning på landets skolbibliotek, vilket Svensk biblioteksforening välkomnar.

Folkbiblioteken bedriver också omfattande utbildningsinsatser inom MIK till utvalda grupper som saknar kunskap inom digitala tjänster. Enligt Kungliga bibliotekets statistik genomfördes under 2014 fler än 11 000 kurstillfällen inom detta område (Bibliotek 2014). Här kan också Digidel-kampanjen nämnas, vilken möjliggjort många olika kurser och workshoppar på landets folkbibliotek med syfte att öka människors förutsättningar till digitalt deltagande. Till det kommer folkbibliotekens omfattande arbete med nyanlända, vilket på olika sätt bidrar till integration och inkludering.

Inom landets forskningsbibliotek sker en snabb digitalisering vilket möjliggör förbättrad tillgång till kunskap, men också spridning av forskningsresultat och innovationer. Forskningsbiblioteken spelar också en allt viktigare roll som pedagogisk resurs på olika nivåer, från att utveckla studenternas akademiska litteracitet till publikationsstrategier för forskare och doktorander. Möjligheterna och utmaningarna på detta område, som är aktuella i regeringens arbete med kommande forskningsproposition, beskrivs i rapporten ”Effektiv vetenskaplig kommunikation – för forskning, utbildning och nyttiggörande” (Svensk biblioteksforening 2015).

Biblioteken har som samhällsinstitution ett högt förtroende. Mot bakgrund av detta finns alla förutsättningar att spela en viktig roll för att möjliggöra att Sverige kan utnyttja digitaliseringens möjligheter och att utvecklingen omfattar hela befolkningen. För att biblioteken ska kunna ta det ansvar som lagstiftaren har ålagt dem är det dock viktigt att biblioteken ges tillräckliga resurser att utveckla sin verksamhet i takt med digitaliseringen. Det är vår förhoppning att Digitaliseringskommissionen i sitt vidare arbete tar hänsyn till det arbete som biblioteken utför och de möjligheter som detta medför.

I detta ärende har Svensk biblioteksforenings tillförordnade verksamhetsledare Jenny Nilsson beslutat. Björn Orring har varit föredragande.